

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Libri Hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

librum sub mortali, & quos Episcopi legentes puniunt: Vide reg. 7. expurgatorii Hysp. impressi anno 1612. & reg. 6. expurgatorii Hysp. impressi anno 1612. & 7. expurgatorii Trid. per Joannem Mariam Breschollensem. Jam verò quamvis posthum hic non sit primam ex Bulla Cœnæ prohibitionem explicatam, tamen per occasionem non negligemus & alias.

Clausula Bullæ Cœnæ. De Libris Hæreticorum.

Excomunicamus hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolicæ scienter legentes, hæreticos, imprimentes seu quomodolibet defendentes ex quavis causa, publicè vel occultè quovis ingenio, vel colore.

Libros Hæreticorum Hæresim continentes, vel de Religione tractantes.

1. Literarum ex his sufficit ad totius libri prohibitionem; ita Castro Pal. tom. 1. tract. 4. d. 2. part. 10. §. 1. num. 7. sive scilicet sit liber Hæreticus, Hæresim etiam unam, eamque non ex professo continens; ita Bonacina de censur. particulari, d. 1. quest. 5. part. 4. num. 9. Cominch. disp. 28. de fide, dub. 11. num. 177. Sanchez, lib. 2. in Dec. cap. 10. numer. 33. si sit liber Hæreticus de Religione ex professo tractans, etiam si non appareat ibi hæresis; id enim clarè notat illud, & vel; semper tamen debet esse liber auctoris hæretici (licet nondum damnatus fuerit, ex Suarez disp. 2. de fide, sect. 2. numer. 11.) itaque certò; nam in dubio quilibet præsumitur bonus, & Catholicus. Tractabit autem de Religione, si libri argumentum erit Scripturæ sacræ declaratio, vel Theologia, sive scholastica, sive moralis questio, putà de mysterio Fidei, Dei, Sanctorumque cultu, de recta morum institutione: Ita Sanchez & Castro 8. ibid. Quid si primò liber agat de Deo, ut obiecto Metaphysicæ? quo pacto etiam Philosophi infideles de Deo agunt. Quid secundo, si agat de politica institutione, præcinctendo ab institutione morum? Puto in priore casu librum hic prohiberi, quia certè est de Religione; in posteriore propter contrariam rationem, non prohiberi.

8. Liber ergo non baptizatus, quamvis Cathæcumenus, vel Paganus, vel Hebræus etiam hæresim continens, vel de Religione tractans, sub hac prohibitionem non continetur: Ita Suarez d. 20. de fide, sect. 2. num. 11. fin.

Continetur verò liber Græcorum, vel Armenorum, qui sunt schismatici; atque adeò communiter hæretici, de suis ritibus tractans. Ita idem ibid. Contra Sanchez lib. 2. in Dec. c. 10. n. 27. Ratio est, quia ille non est liber hæreticus; & licet non contineat hæresim, de rebus tamen ad Religionem spectantibus tractat.

9. Pari modo libri Necromantiæ, Astrologiæ, Judiciorum, &c. hic non prohibentur, quia libri hæreticorum non sunt: si quidem Magi, &c. similes, ut sic non sunt hæretici: Ita Bonac. de cens. in p. d. 1. q. 2. punct. 4. num. 21. esto tales reputentur in foro externo ibid. n. 4. liber item Catholicus, qui vel propter Auctoris ignorantiam, vel propter malitiam alicujus, qui errorem ibi inseruit, vel quomodocumque hæresim, sive unam, sive multas, ex Sanchez ibid. Bonacina, ibid. num. 6. sive hæreticorum scholia, seu adnotationes copiosissimas habeat, ex Sanchez ibid. num. 25. non est hic prohibitus; & possent ex hoc capite legi, etiam ipsi errores copiosi. Ratio est, quia adhuc absolute liber Catholicus est, sicut Summa S. Thomæ, est ejus liber, licet copiosas annotationes inseruerit Caietanus. Liber denique à Catholico, & ab hæretico simul compositus, ex Merolla tom. 1. d. 1. cap. 2. coroll. 7. different. 10. num. 408. contra Suarium ab eodem citatum: & liber hæretici non continens hæresim, nec de Religione tractans, per se omnino distinctus ab alio tomo, de his tractante, ex Sanchez l. c. num. 36. Suarez l. c. num. 16. hic non prohibentur, quia

Part. I.

ille liber non est absolute liber hæretici, & hic tomus, qui diversus liber censetur, hæresim non continet. Dicitur autem semper (sub hac prohibitionem, vel hic) nam ceterum tunc in prædictis, tum in mox dicendis, resolvendum est adesse alias prohibitiones, quas modò innuimus d. n. 2. & declarabimus amplius infra, d. n. 47.

Tres supersunt difficultates. Prima est, an brevis scriptura, oratio, concio, disputatio, epistola typis impressa hæretici de Religione tractans, vel hæresim continens sub hac prohibitionem concludatur: Respondet, licet probabile sit cum Suario l. c. n. 10. concludi: probabile tamen etiam est cum Sanchez l. c. num. 29. aliisque apud Metollan loc. cit. different. 3. num. 33. non concludi. Ratio potissima Suarii est, quia hæc librorum prohibitio, cum sit in favorem fidei, favorabilis dicenda est; non odiosa: ergo non debet limitari ad propriè dictum librum. Multò magis quia eadem ratio militat in hisce opusculis, ac in propriè dictis libris. Ratio potissima Sanchez est, quia in communi modo loquendi hæc libri propriè non sunt. Confirmat hanc Sanchez sententiam Castro Palus l. c. n. 5. ex eo quia parvæ prædictæ scripturæ, si sub nomine libri comprehenderentur, non liceret eas publicare, seu imprimere sine nomine auctoris, quando sunt de rebus sacris, etiam à Catholico Catholicè scriptæ, siquidem id prohibetur in Tridentino de libris, cum igitur usus obtinuerit, ut hæc sine nomine auctoris prodeant, signum est non venire sub nomine libri. Ita Azor. tom. 1. lib. 8. c. 17. q. 4. fin.

Ad rationem Suarii respondent idem Sanchez & Castro Palus, negando hanc non esse legem odiosam, licet enim favorem fidei respiciat, tamen immediate gravamen continet, dum privat fidelium libertatem, quæ alias fruiitur, legendi; secus omnis lex pœnalis, g. lex quæ homicidam morte punit, esse favorabilis, quia est in favorem Reipublicæ. Imò, etiam si hæc, de qua nos agimus, esset favorabilis, sapè non esset extendenda ultra proprietatem verborum; nam prædicta, ut diximus, propriè libri nequaquam sunt.

11. Nota scripturam, atque adeò concionem, epistolam, &c. decem foliorum librum reputari à Castro Pal. d. num. 5. 5. versus finem, ut contra, unius folii (adderem, vel alterius folii) non reputari librum à Sanchez loc. cit. num. 35. in simili, & quidem merito, quidquid dicat in contrarium Bonacina de censur. in partic. d. 1. questione 2. part. 4. num. 16.

12. Secunda difficultas est. An si quis habens ejusmodi librum hæretici, in quo legatur una, vel altera hæresis, illas deleat; debeat deinceps librum ut prohibitum æstimare? Debet, ait Sanchez, loc. cit. num. 35. & Castro Palus, loc. cit. num. 7. quia particularis expositio non tollit communem libri prohibitionem, sed vide infra, num. 45.

13. Tertia difficultas est, an sub nomine libri hic intelligatur manuscriptum? intelligi ex communi sententia testantur Suarez, disp. 20. de fide, sect. 2. num. 10. & Sanchez loc. cit. num. 28. Ratio potissima est, tum quia secus facile eluderetur præceptum de libris hæreticorum, impediendis, si quidem jam legentur impunè manuscripta, tum quia manuscripta adhuc sub nomine libri censendi sunt.

14. Verum pace tantorum virorum puto hic non intelligi. Ratio potissima est, quia verè manuscriptum, etiam transcriptum à libro, non est propriè secundum usum communem loquendi, liber. Nec est verum sic eludi hoc præceptum; nam satis contra manuscripta provisum est per aliam prohibitionem allatam num. 5. Adde libros typis excussos merito per hanc Bullæ Cœnæ legem, quæ est certè magis ardua, quam alia, prohiberi, quia typis excussi libri amplius promulgantur, diutius durant, & facilius leguntur, quam manuscripta; quam rationem modò num. 9. approbant idem Sanchez & Castro Palus de brevibus epistolis & similibus; nam propterea debuissent, & hic approbare: lege dictum numer. 9. huc enim permaximè, quæ ibi dicuntur, faciunt, maxime

F. 2

maximè illud, quod hæc est lex odiosa, atque adeo restringenda.

15. Confirmo primò: quia quando Pontifex scripturas vult sub prohibitione librorum includere facit speciatim nominando scripturas: ergo dum hæc solum libros nominat, illas non includit. Antecedens patet ex Leone X. qui in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. & apud Bonacinam *dist. 4. de cens. in part. quest. 2. part. 18. numero 1. Nullus* (ait) *librum aliquem, seu aliquam quancunque scripturam imprimere presumat, nisi prius per Vicarium, &c. approbetur, &c. ex Tridentino sessione 4. sub fin. Nulli liceat* (inquit) *imprimere quodvis libros de rebus Sacris, &c. Qui autem scriptos eos communicant, nisi approbati fuerint, eisdem penis subiacent.*

16. Confirmo secundò, ex Bonacina *ib. d. num. 12. & Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 17. quest. 4. quæ* querunt an manuscripta evulgari possint sine timore excommunicationis late à Tridentino in dicto loco: *Qui autem scriptos eos libros, &c. respondentque cum distinctione, negando posse ea scripta, quæ sunt opera completa, & perfecta, quæ typis manere solent, concedendo verò posse ea, quæ solent fieri ad privatum usum, & commodum, quis est enim qui suas conciones, suas disputationes Theologicas etiam digestas in magna volumina in Scholis, & extra illas discipulis, aliisque, nulla præmissa approbatione sine scrupulo non communicat? & ratio data responsionis est, inquit Bonac. loco citato, quia eum Tridentinum loquatur de libris, qui sunt manuscripti in dictis verbis: *Qui autem scriptos eos libros communicant, &c.* nomen libri strictè accipiendum est, non largè, cum versetur in materia pœnali, & odiosa, in qua stricta verborum interpretatio faciendâ, est *cap. peno, de penitentia, distinctione prima.* Hæc ille; Si igitur in ea lege Concilii Tridentini, ubi hæc mentio libri, & scripturæ, nomine libri, seu scripturæ non intelligitur merum, & quodcunque manuscriptum, multò magis in casu nostro, ubi nulla sit mentio scripturæ, sed solum libri.*

Sine Auctoritate nostra, & Edictis Apostolica.

17. Occasione hujus clausulæ possumus, Primò quæ-
rere: quisnam habeat potestatem concedendi licentiam libros vetitos legendi? Secundò; quisnam actu habeat eosdem libros legendi licentiam? Quoad primum. Dico primò nullum posse concedere licentiam libros Hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes, legendi, nisi Summum Pontificem, vel cui ipse potestatem concesserit. Hinc fit, ut nec Episcopi, nec Inquisitores ex Merolla *tom. 1. d. 1. cap. 2. coroll. 7. diff. 12. n. 418. nec Cardinales possint, ex Sanch. l. c. n. 44. Suarez disp. de fide, 20. sect. 2. n. 28. Azor. 1. 2. lib. 8. c. 6. qu. 12. immò nec iidem Cardinales etiam, Sede vacante, nisi in casu summe necessitatis, (quam certè rarissimè occurrere posse video) observatæque forma, quæ præcipitur in Clementina, *Ne Romani, De electis.**

18. Verum Pontifex alicuine hanc potestatem concessit? Nemini docet Castro Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 2. part. 12. §. 3. num. 5.* ne ipsis quidem Episcopis, vel Inquisitoribus. Immo Inquisitores licet habeant potestatem concedendi licentiam legendi alios libros vetitos, non tamen legendi libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Extant tamen quædam privilegia concessa Religiosis, de quibus sua quisque consulat.

19. Petes, Episcopi possuntne concedere licentiam legendi libros vetitos (præter Hæreticos) sicuti, iidem exceptis, posse, modò diximus Inquisitores?

Tacet, seu fugit id decernere Castro Pal. *ibid.* Sanchez, alique communiter solum loquuntur de libris hæreticis, ad quos legendos non posse eos dare licentiam docent; Puto tamen in Regnis, ubi viget Hispanica Inquisitio non posse, posse ubi illa non adest. Ratio prioris

dicti est ducenda ex privilegiis concessis Inquisitioni Hispanicæ primitivè quoad alios quoscunque, apud Penam in *Bulla*. Ratio potestatis est, quia Episcopus est primus Inquisitor in sua Diœcesi; ergo cum non constet ab ipsis hanc potestatem fuisse adeptam, non sunt de sua potestate decedendi.

20. Favet Regula secunda expurgatorii: *Hæreticorum libri*, inquit, *qui de Religione ex professo tractant omnino damnantur.* Qui verò de Religione non tractant, à Theologis Catholicis jussu Episcoporum & Inquisitorum examinandi, & approbandi, non videtur iidem deprecandus jussu concedendi licentiam legendi. Immo, cum hæc regula sit in expurgatorio Hispanico, vide an etiam faveat Episcopis, etiam pro Regnis Hispaniæ,

Quoad secundam: Dico secundò, neminem habere licentiam legendi libros Hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Solum invenitur ejusmodi licentia concessa Inquisitoribus, ejusque commissariis à Paulo V. & Pio IV. apud Pen. l. c. & in Regnis Hispaniæ solum Inquisitoribus, non verò eorum commissariis ex *Bulla Pauli V. postea initio expurgatorii Castro l. c.*

Quid habeant Religiosi, ex suis privilegiis quisque cognoscat. Si verò sit sermo de aliis libris vetitis, generaliter eam habent Inquisitores, & ij, qui ex modò dictis, possint dictam licentiam aliis concedere: si enim aliis concedere possunt, certè poterunt & sibi. Denique ii omnes, qui post Constitutionem Urbani VIII. *Constitutio Apostolatus Officium, 2. Octobr. 1631.* auferentis omnes præcedentes licentias legendi libros prohibitos, novam legitimè licentiam obtinuerunt. An autem ibidem Urbanus restrinxerit Episcopis extra Hispaniam, immò, & Inquisitoribus omnibus potestatem dandi licentiam legendi libros vetitos non hæreticos, quæ eos, perinde ac Inquisitores, fuit, modò dixi *num. 19.* viri docti confiderent. Verba Urbani VIII. *loc. cit. num. 3. sine*, hæc sunt: *Nec de cetero similes licentia, nisi à Congregatione Sancti Officii, dum singulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab aliis per nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis, concedantur.* Considerent autem Docti, num hæc Urbani clausula (*ne concedantur*) auferat potestatem; non enim dicit: *Ne possint concedere*, sed: *Ne concedantur.*

Scienter.

21. Excusabit ergo ignorantia. Sed ecce nodus; quæcunque, an aliqua solum ignorantia excusabit?

Præmittendum est primò, aliam esse ignorantiam juris, aliam facti. Facti est, ut si quis in casu nostro sciret quidem librum Hæretici esse jure prohibitum; sed nesciret librum hunc esse Hæretici. Juris est; ut si quis, esse sciat hunc librum esse hæreticum, nesciat à jure ejus lectionem prohiberi: Ita Sanchez *lib. 1. Dec. cap. 16.* Castro Pal. *tom. 1. tr. 2. d. 1. p. 25.* Merolla *tom. 1. d. 1. c. 2. d. 2.* alique passim.

22. Præmittendum secundò, Ignorantiam aliam esse invincibilem, aliam vincibilem: ita *idem.* Invincibilis, quæ etiam appellatur inculpabilis, iusta, probabilis antecedens, est, quoties cogitatio nulla, nec scrupulus de aliqua obligatione menti hominis occurrit, quæ cognitione possit homo excitari ad inquirendam obligationis notitiam: vel si menti occurrit, fecit, juxta qualitatem rei, moralem diligentiam ad habendam notitiam, & non habuit, ut si quis in casu nostro, cæterum idiota, ne dubitavit quidem, hunc esse librum Hæretici, vel si dubitavit, interrogavit Parochum, responsumque accepit, non esse: Sanè hic idiota dicitur laborare ignorantia invincibili; quia illam evincere non potuit.

Vincibilis, quæ etiam dicitur culpabilis, improbabilis, injusta, consequens, est quoties ejusmodi moralis diligentia non est facta ab eo, cui jam occurrit dubitatio de obligatione: est autem quadruplex, Affectata, crassa, notabilis